

Β. ΑΝΟΙΚΤΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ (ενδεικτικά παραδείγματα)

Ερωτήσεις ανάπτυξης

1. ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΗΣ 1ης ΜΑΡΤΙΟΥ 1935

ΠΗΓΗ 1

«Μετά την καταστολήν του κινήματος το κράτος εκτύπησε με οργήν δεξιά και αριστερά. Συνέλαβε όσους ηδυνήθη εκ των πρωταίων της στάσεως, εθανάτωσε ένα, κατέλυσε την υπαλληλική μονιμότητα, απέλυσε όχι μόνο τους φανατικούς του εχθρούς, αλλά και τους συμπαθόντας κάπως την ανταρσίαν και φθάνον μέχρι της κατωτάτης βαθμίδος των υπαιτίων κατέβη, έφθασε εις τους οικίσκους των δεκανέων και των ναυτών και κατέσχε έπιπλα - τι έπιπλα; δυο καρέκλες, ένα τραπέζι - εσώρουχα ίσως και τα ενδύματα των παιδιών».

Γεωργίου Βλάχου, «Καθημερινή», 18-4-1935
(Ο Γεώργιος Βλάχος, διευθυντής της εφημερίδας «Καθημερινή», ήταν εξέχων αντιβενιζελικός παράγων)

ΠΗΓΗ 2

Αντιβενιζελικό συλλαλητήριο στην Αθήνα, στις 2 Μαρτίου 1935

- Με βάση τις δύο πηγές και τις ιστορικές σας γνώσεις να εξηγήσετε την ακόλουθη εκτίμηση:

«Το κίνημα αυτό που ζημιώνει τα κόμματα που προήλθαν από τους κόλπους των φιλελευθέρων, ήταν θανάσιμο πλήγμα εναντίον της δημοκρατίας και πιο γενικά εναντίον της λειτουργίας του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος. Ήταν το μεγαλύτερο σφάλμα του Βενιζέλου...».

Α. Βακαλόπουλου, *Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985*, σ. 398

2.

ΠΗΓΗ 1

Η φασιστική ιδεολογία

Αντιατομοκρατική, η φασιστική ιδεολογία έχει δημιουργηθεί για το Κράτος: αναφέρεται και στο άτομο εφ' όσον αυτό αποτελεί συστατικό του Κράτους, συνείδηση και ιστορική ολοκλήρωση του ανθρώπου.

Η φιλελεύθερη ιδεολογία θέτει το Κράτος στην υπηρεσία του ατόμου... Για το φασισμό, το παν βρίσκεται μέσα στο Κράτος, τίποτε το ανθρώπινο ή το πνευματικό δεν μπορεί να υπάρξει έξω από το Κράτος. Ούτε ομάδες (πολιτικά κόμματα, συνδικάτα) ούτε άτομα υφίστανται έξω από το Κράτος. Επομένως ο φασισμός αντιτίθεται στο σοσιαλισμό, ο οποίος συρρικνώνει την ιστορική κίνηση και την περιορίζει στην πάλη των τάξεων, ο οποίος αγνοεί την ενότητα του Κράτους. Γιατί μόνο το Κράτος μεταμορφώνει τις τάξεις σε ένα ενιαίο οικονομικό και ηθικό μπλοκ. Για τους ίδιους λόγους και ο φασισμός είναι εχθρός του συνδικαλισμού. Αλλά στο πλαίσιο του Κράτους ο φασισμός, που είναι η μόνη οργανωτική δύναμη, επιθυμεί να αναγνωρίζονται και να γίνονται αποδεκτές οι πραγματικές διεκδικήσεις των ατόμων, από τις οποίες γεννήθηκε ο σοσιαλισμός και ο συνδικαλισμός. Τις διεκδικήσεις αυτές ο φασισμός τις ενσωματώνει στο κρατικό σύστημα, όπου όλα τα διαφορετικά συμφέροντα συμφιλιώνονται στην ιδέα της κρατικής ενότητας.

Τα άτομα δημιουργούν τάξεις, επειδή έχουν διαφορετικά συμφέροντα: συνδικαλιζονται, γιατί ακολουθούν τις διάφορες οικονομικές δραστηριότητες που έχουν παρόμοια συμφέροντα. Αλλά κυρίως αποτελούν το σώμα του Κράτους.

Ο φασισμός δεν είναι μόνο ο δημιουργός των νόμων και ο ιδρυτής των θεσμών: είναι κυρίως παιδαγωγός και ανανεωτής της πνευματικής ζωής. Επιθυμεί να ανανεώσει όχι μόνο τις εξωτερικές μορφές της ανθρώπινης ζωής, αλλά και την ίδια την εσωτερική του υπόσταση, την ανθρώπινη οντότητα, το χαρακτήρα, την πίστη.

Μπενίτο Μουσολίνι, *Οι αρχές του φασισμού* (1930)

ΠΗΓΗ 2

Ο Ιωάννης Μεταξάς σκιαγραφεί το καθεστώς του

«...Η Ελλάδα έγινε από της 4ης Αυγούστου Κράτος αντικομμουνιστικό, Κράτος αντικοινοβουλευτικό, Κράτος ολοκληρωτικό, Κράτος με βάσι αγροτική και εργατική, και κατά συνέπειαν αντιπλουτοκρατικό. Δεν είχε βέβαια κόμμα ιδιαίτερο να κυβερνά. Αλλά κόμμα ήταν ο Λαός, εκτός από τους αδιόρθωτους κομμουνιστάς και τους αντιδραστικούς παλαιοκομματικούς. Επομένως, αν ο Χίτλερ και ο Μουσολίνι αγωνιζόντανε πραγματικά για την ιδεολογία που υψώσανε για σημαία, έπρεπε να υποστηρίξουν παντού την Ελλάδα με όλη τους τη δύναμη...»

Ιωάννη Μεταξά, *Το προσωπικό του ημερολόγιο*, τ. Δ', σ. 553

- Να συνεξετάσετε τις δύο πηγές και να γράψετε τις ομοιότητες που διαπιστώνετε μεταξύ του δικτατορικού καθεστώτος του Ι. Μεταξά και του φασισμού.

3.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Η ανάπτυξη της βιομηχανίας				
Έτη	Εργοστάσια	Εργάτες	Ισχύς σε cv	Αξία της παραγωγής
1917	2.213	35.000	70.000	200 εκ.
1920	2.905	60.000	110.000	-
1929-1930	4.000	110.000	230.000	7.210 εκ.
1938	4.515	140.000	277.000	13.565 εκ.
Ν. Σβορώνου, <i>Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας</i> , σ. 130 (1976)				

- Με βάση τα στοιχεία του πίνακα να περιγράψετε και να αναλύσετε την πορεία της ελληνικής βιομηχανίας από το 1917 έως το 1938.
4. Να αναφερθείτε στη συνολική προσφορά των προσφύγων στην Ελλάδα.
5. **Α΄ Ελληνική Δημοκρατία**
 α) Κάτω από ποιες συνθήκες δημιουργήθηκε;
 β) Να εξηγήσετε τους λόγους που οδήγησαν στον κλυδωνισμό της το 1933.
6. Να συγκρίνετε την εξωτερική πολιτική του Ελ. Βενιζέλου (1928-1932) και του Ι. Μεταξά και να γράψετε τις παρατηρήσεις σας.
7. Να αναλύσετε και να υποστηρίξετε με συγκεκριμένα ιστορικά τεκμήρια την ακόλουθη άποψη:
«Η περίοδος ελευθερίας στους διπλωματικούς ελιγμούς, που η Ελλάδα είχε γνωρίσει κατά τον μεσοπολεμικό κοινοβουλευτισμό, έληξε οριστικά το 1936, όχι μόνο γιατί η εξωτερική πολιτική ασκήθηκε κυρίως από έναν απολύτως αφοσιωμένο στη Βρετανία μονάρχη αλλά και γιατί η επερχόμενη σύγκρουση σε παγκόσμια κλίμακα απέκλεισε την ελευθερία των μικρών παικτών».
 Θ. Βερέμης, *Ελλάδα - Ευρώπη*, σ. 106
8. Να προσδιορίσετε και να αναλύσετε τους παράγοντες που συνετέλεσαν στην κατάρρευση της Α΄ Ελληνικής Δημοκρατίας και στην επιβολή της δικτατορίας της 4ης Αυγούστου 1936.

Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Με ποιους τρόπους η παρεμβατική πολιτική του κράτους ώθησε στην ανάπτυξη της εγχώριας βιομηχανίας;
2. Στο βιβλίο σας αναφέρεται ότι οι συνθήκες που δημιουργήθηκαν εξαιτίας του Α΄ παγκοσμίου πολέμου οδήγησαν τις εγχώριες δυνάμεις στην ανάπτυξη μικρών βιομηχανικών μονάδων στην Ελλάδα. Να αιτιολογήσετε με συνομία αυτή την άποψη (4-5 γραμμές).
3. Πώς η στεγαστική αποκατάσταση των προσφύγων συνετέλεσε στη βιομηχανική ανάπτυξη της χώρας;
4. α) Να εξηγήσετε τους λόγους εισροής του ξένου κεφαλαίου κατά την περίοδο του μεσοπολέμου στην Ελλάδα.
β) Να αναφέρετε τους τομείς της οικονομίας στους οποίους αυτό επενδύθηκε.
5. Ποια είναι η κατάσταση των εργαζομένων στην Ελλάδα κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου;
6. Να προσδιορίσετε τις επιπτώσεις της βιομηχανικής ανάπτυξης και του προσφυγικού προβλήματος στη διαμόρφωση της νεοελληνικής πόλης.
- 7.

Αριθμός απαλλοτριωμένων κατ' έτος τσιφλικιών		
Έτος	Αριθμός	
1917	0	
1918	1	τσιφλίκι
1919	-	
1920	63	τσιφλίκια
1921	12	»
1922		
1923	642	»
1924	561	»
1925		

Κων. Βεργόπουλου, *Το αγροτικό...*, σ. 178

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα να προσδιορίσετε και να αιτιολογήσετε την πολιτική των κυβερνήσεων απέναντι στη γαιοκτησία κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

8.

Εισπράξεις και πληρωμές του δημοσίου χρέους (εκατομμύρια δρχ.)		
	<i>Εισπράξεις</i>	<i>Υπηρεσία δανείων</i>
1921 - 22	1.286	406
1922 - 23	2.665	725
1923 - 24	250	1.563
1924 - 25	650	1.769
1925 - 26	2.005	1.933
1926 - 27	2.202	2.456
1927 - 28	60	2.237
1928 - 29	1.219	3.194
1929 - 30	8.779	3.355
1930 - 31	125	3.725
1931 - 32	200	3.653
1921 - 1932	19.441	25.018

- α) Να μελετήσετε τα στοιχεία του πίνακα και να τα εξηγήσετε επιγραμματικά.
β) Με βάση τα στοιχεία αυτά καθώς και τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε σύντομα (5-6 γραμμές) στα προβλήματα της οικονομίας που αντιμετώπιζε η χώρα κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου.

9. Να εξηγήσετε τους όρους: **Κρατικός Παρεμβατισμός**
Πτώχευση
Προ-καπιταλιστική Οικονομία

10. Να αναφέρετε επιγραμματικά τους παράγοντες που συνετέλεσαν στην επιβολή το 1925 στρατιωτικής δικτατορίας για πρώτη φορά στη νεοελληνική ιστορία.
11. Ποιες ήταν οι επιπτώσεις της δικτατορίας του Πάγκαλου στην οικονομία, την κοινωνία και την εξωτερική πολιτική της Ελλάδας;
12. α) Ποια ήταν τα θέματα που απασχόλησαν την κυβέρνηση Ζαΐμη (1926);
β) Πώς χαρακτηρίστηκε το Σύνταγμα της Α΄ Ελληνικής Δημοκρατίας;

13. Να παρατηρήσετε προσεκτικά τη γελοιογραφία του «World» (σχολικό βιβλίο, σ. 201) και να την περιγράψετε. Στη συνέχεια να εξηγήσετε ποια πολιτική κατάσταση σχολιάζει, κατά τη γνώμη σας, ο γελοιογράφος.
14. Ποιες ήταν οι ενέργειες του Ελ. Βενιζέλου στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής κατά τη δεύτερη διακυβέρνηση της χώρας (1928);
15. Ποιο ήταν το έργο της κυβέρνησης Βενιζέλου στον τομέα της παιδείας;
16. Σε τι αποσκοπούσε με την ψήφιση του «ιδιωνύμου» ο Ελ. Βενιζέλος;
17. Να εξηγήσετε τους όρους: **αναλογικό εκλογικό σύστημα**
πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα
18. α) Ποια ήταν η αφορμή για το πραξικόπημα του Ν. Πλαστήρα και ποια η έκβασή του;
β) Ποιες ήταν οι επιπτώσεις του εγχειρήματος αυτού στο δημοκρατικό πολίτευμα της χώρας;
19. *«Η παρουσία του Κ.Κ.Ε., μολονότι οι οπαδοί του ήταν λίγοι, άρχισε ν' αλλάζει σιγά-σιγά τον τύπο της πολιτικής διαμάχης και του ιδεολογικού προσανατολισμού των κυρίαρχων τάξεων».*
N. Μουζέλης, *Νεοελληνική κοινωνία*, σ. 51
- Πιστεύετε ότι η παραπάνω εκτίμηση ανταποκρίνεται στην ιστορική πραγματικότητα;
Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αναφερόμενοι σε συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα.
20. Ποια πολιτικά κόμματα λειτουργούσαν στην Ελλάδα τους τελευταίους μήνες της Α΄ Ελληνικής Δημοκρατίας και ποια ήταν η θέση κάθε κόμματος στο ζήτημα της παλινόρθωσης της βασιλείας;
21. **Α΄ Ελληνική Δημοκρατία:**
Να προσδιορίσετε τη διάρκειά της και να αναφερθείτε συνοπτικά:
α) στις συνθήκες υπό τις οποίες γεννήθηκε
β) στα πολιτικά γεγονότα που σήμαναν την κατάλυσή της.

22. Να διαβάσετε προσεκτικά την πηγή και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

ΠΗΓΗ

Διάγγελμα του Βασιλιά Γεωργίου του Β΄ προς τον ελληνικό λαό

«Σήμερα, ότε καλούμαι και πάλιν εις τα υψηλά μου καθήκοντα, είμαι εξ ολοκλήρου έτοιμος να διαθέσω όλας τας δυνάμεις μου, όλην μου την πείρα, όλην την εργατικότητά μου δια την ηθικήν και υλικήν προαγωγήν του Λαού μου άνευ ουδεμιάς εξαιρέσεως. Παραδίδω εις την λήθην το παρελθόν και έχω την απόφασιν να εξασφαλίσω ισότητα και δικαιοσύνην δι' όλους. Η αποκατάστασις ηθικής ενότητος και αλληλεγγύης και η ειλικρινής συνεργασία όλων των Ελλήνων υπό τας οδηγίας και την διεύθυνσιν των κυβερνήσεών μου, θα φέρει και πάλιν την Ελλάδα εις ημέρας ευτυχίας και δόξης ομοίας προς εκείνας τας οποίας είδεν υπό τον αείμνηστον Πάππον μου και τον ένδοξον Πατέρα μου.

Ζήτω η Πατρίς

Γεώργιος Β΄»

- α) Πότε απηύθυνε αυτό το διάγγελμα ο Γεώργιος Β΄;
(Να αναφέρετε το έτος και την πολιτική περίσταση.)
.....
- β) Ποιες υποσχέσεις δίνει στον ελληνικό λαό;
.....
.....
.....
- γ) Ποιο είναι το νόημα της φράσης του: «παραδίδω εις την λήθην το παρελθόν»;
.....
.....
.....

23. Να αναφέρετε τους φορείς του δικτατορικού καθεστώτος της 4ης Αυγούστου, τις δυνάμεις που το υποστήριξαν και τα συμφέροντα που υπαγόρευαν σε κάθε δύναμη την υποστήριξη αυτή.

24. Να διαβάσετε προσεκτικά τις δύο πηγές και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

ΠΗΓΗ 1

Ο Ιωάννης Μεταξάς, στην εισηγητική του έκθεση που συνοδεύει το πρώτο διάταγμα για αναστολή των διατάξεων του Συντάγματος, γράφει:

*«Μεγαλειότατε,
Η Υμετέρα Κυβέρνησις, της οποίας έχω την τιμή να προϊίσταμαι, θεωρεί καθήκον της να αναφέρει εις την Υμετέραν Μεγαλειότητα, ότι η χώρα ευρίσκεται εις έκρυθμον κατάστασιν και εις τας παραμονάς ανατρεπτικής στασιαστικής κινήσεως. Η κατάσταση αυτή προέρχεται εκ της οσημέραι ογκουμένης κομμουνιστικής προπαγάνδας, ήτις αφού προ πολλού εισεχώρησεν επικινδύνως εις την υπαλληλίαν απειλούσα να παραλύση την κρατικήν μηχανήν κατά την στιγμήν της αποφασιστικής στασιαστικής εξορμήσεως, κατεργάζεται ήδη την διείσδυσίν της και μεταξύ των ενόπλων δυνάμεων του Έθνους, καλλιεργούσα το πνεύμα της αναρχίας μεταξύ των οπλιτών των στρατών της ξηράς, της θαλάσσης και του αέρος. Ήδη ο κομμουνισμός, επωφελούμενος και της πολιτικής αναρχίας την οποίαν εδημιούργησαν αι αθεράπευτοι έριδες των πολυαρίθμων αναρχουμένων πολιτικών κομμάτων, καθώς επίσης επωφελούμενος και της αχαλινώτου δημαγωγικής και αποσυνθετικής αρθρογραφίας μεγίστης μερίδος του τύπου επίστευσεν ότι επέστη η στιγμή της ανατροπής του κοινωνικού καθεστώτος και της αποσυνθέσεως της ελληνικής κοινωνίας...».*

ΠΗΓΗ 2

Προκήρυξη του αρχηγού των Προοδευτικών Γεωργίου Καφαντάρη προς τον Ελληνικό λαό (Ιανουάριος 1938)

Απόσπασμα

«Το πραξικόπημα της 4ης Αυγούστου, δεν οφείλεται - εξηγεί - σε ασυμφωνία των πολιτικών κομμάτων αλλά αντίθετα εις την συμφωνίαν τους, ο δε κομμουνιστικός κίνδυνος «συρμός τους τελευταίους καιρούς και πρόφασις κάθε ασχημοσύνης», ουδέποτε σοβαρώς απείλησε την χώραν... Κατώτερα προσωπικά ελατήρια ενέπνευσαν το πραξικόπημα και κατώτερα προσωπικά ελατήρια κατευθύνουν το καθεστώς... Δεν απέμειναν άλλοι συνήγοροι αυτού παρά μόνον ο δικτάτορας και η ακολουθία του, ή οι ανάπηροι πνευματικώς που δεν αισθάνονται την στέρησιν της ελευθέρως γνώμης, όπως και οι από φύση ουπιδανοί άνθρωποι οι έρποντες προ των κρατούντων προς εξυπηρέτησιν ιδιοτελών σκοπών... Η δικτατορία είναι μια ορδή, αρχήν και τέλος έχουσα την πλήρη της ανθρωπίνης αξίας άρνησιν και τον λαϊκόν, δια του τρόμου και του εκμαυλισμού, εξανδραποδισμόν, συν τη προσθήκη χάριν των κεχηναίων ελαφρού τινος διακόσμου ασυναρτήτων γενικωτέρας δήθεν πνοής σκέψεων... Αι φωνασκίαι της πατριδορητορείας απέβησαν το απατηλόν της φιλοπατρίας γνώρισμα... Αναρίθμητα είναι τα

σμήνη των πεζοπορούντων και εποχουμένων χαφιέδων, παράλληλως δε θυρωροί οικιών, υπηρέται κ.λπ. εξαγοράζονται προς καταδόσεις αχρήστους ή ψευδολόγους... Ο λαός υποχρεούται να παρακολουθή καθ' εκάστην πανηγύρεις της δικτατορίας και να ακούη την ατέρμονα των ρητόρων της ψευδολόγον κενολογίαν, ενώ ο τύπος παριστά τας συμφοράς του τόπου ως ευδαιμονίαν και τους εργάτας της συμφοράς ως σωτήρας».

α) Με ποια επιχειρήματα δικαιολογεί ο Ι. Μεταξάς την κατάλυση της δημοκρατίας;

.....
.....
.....

β) Πώς αποκρούει αυτές τις δικαιολογίες ο Γ. Καφαντάρης; Τα αντεπιχειρήματά του ανταποκρίνονται στην ιστορική πραγματικότητα;

.....
.....
.....
.....

γ) Ποια στοιχεία της εσωτερικής πολιτικής ζωής καταγγέλλει ο Γ. Καφαντάρης;

.....
.....
.....

25. Να συγκρίνετε το μεταξικό πραξικόπημα του 1936 με τις προηγούμενες **μεσοπολεμικές** στρατιωτικές επεμβάσεις στην πολιτική ζωή της χώρας και να επισημάνετε: α) το κοινό τους στοιχείο
β) τη βασική διαφορά τους.